

www.nfunorge.org

E-post: post@nfunorge.org

Telefon: 22 39 60 50

Telefaks: 22 39 60 60

Bankgiro: 8200 01 93417

Org.nr: NO 943 260 672 mva

The logo for Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) consists of the lowercase letters 'nfu' in a white, sans-serif font, centered within a solid orange square.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede

Innspill til justiskomiteens behandling av dokument 8, forslag vedrørende helhetlig gjennomgang av brudd på lovfestede rettigheter

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) er en menneskerettighetsorganisasjon. NFU ble grunnlagt i 1967 og har nå 7700 medlemmer. Vi har ingen ansatte interessepolitiske konsulenter eller rådgivere. Vi er nødt til å prioritere juridisk bistand til medlemmer. Hvert år bistår NFU sentralt i over 500 enkeltsaker. I tillegg kommer et stort antall saker hvor lokale tillitsvalgte er involvert. Men dette er bare toppen av isfjellet. Tilsyn på felt som er av spesiell interesse for NFU, avdekker ulovligheter i ca. 80% av tilfellene. Forholdene er ikke blitt bedre med tiden og lite er blitt gjort for å rette opp forholdene.

De fleste sakene som NFU er involvert i angår ikke nye lovbestemmelser. Sosialtjenesteloven er fra 1991 og opplæringsloven fra 1998. Forvaltningsloven brytes også svært ofte, den er fra 1967.

Konsekvensen for dem som rammes av lovbruddene kan være svært store. Det å ikke få tjenester i hjemmet, er en vanlig klagesak. Jeg var selv involvert i en sak hvor en dame i 60-årene verken fikk nødvendig bistand til å komme i kirken, til butikk eller til lege. Damen fikk ikke tjenester nok til å komme ut fra det institusjonslignende komplekset hvor hun bodde. Jeg bisto en gutt i videregående skole. Gutten kunne verken lese eller skrive etter 11 år på skolen. Tilfeldigvis kom far i kontakt med habiliteringstjenesten. Under veiledning av habiliteringstjenesten lærte far sin sønn å lese tidsskrifter på under ett år. Undervisningen var i hjemmet etter skoletid. Skolen ville ikke benytte spesialistenes opplæringsmetodikk.

Nylig kom rapport fra nasjonalt tilsyn fra opplæringsfeltet. Tilsynet fokuserte på «elevenes arbeidsmiljølov» (opplæringslovens § 9A-3) og skolens brukermedvirkning. I 99 % av de involverte skolene ble det avdekket ulovligheter. Når Arbeidstilsynet avdekker ulovligheter i 10-20% av tilsynene, blir det store oppslag i media. Arbeidsmiljøloven er langt mer omfattende enn kapittel 9A i opplæringsloven. Staten er villig til å styre arbeidsgiverne. Arbeidstilsynet er stort og de kan bøtelegge arbeidsgivere som gjør grove overtramp og de som nekter å etterkomme pålegg. Saker knyttet til arbeidsmiljø er jevnlig på den rikspolitiske dagsorden.

Staten er ikke villig til å styre skoleeierne. Kommunenes selvstyret er langt mer dominerende enn elevenes rett til et godt miljø på skolen. Spørsmålet om arbeidsgivernes selvstyret har aldri vært på den politiske dagsorden.

I seg selv er loven bare noen ord på et papir. Skal loven ha effekt, må det være politisk bevissthet rundt reguleringene. Det må bygges forordninger som institusjoner og profesjoner rundt lovverket. Det må allokeres ressurser og loven må gi konsekvenser.

I 1975 vedtok Stortinget «integreringsloven», spesialskolens aktivitet ble en del av normalskolens virksomhet gjennom spesialundervisningen. Vi har aldri vært lenger fra det målet enn i 2011. Få skolefolk og enda færre politikere kjenner denne historien. Lovverket ble vedtatt, men aldri gitt det

politiske fundament.

I 2002 ble kapittel 9A i opplæringsloven vedtatt. Lovbestemmelsene ble heller ikke fulgt opp av rikspolitikerne. Lovteksten ble vedtatt, det var det. Etterpå kom «manifest mot mobbing» og mye pedagogikk rundt mobbeproblematikken, men ordene fra kapittel 9A var kun på papir.

Den som følger med på sakskartet til et formannskap, kan lett forveksle formannskapet med en permanent byggekomité. Ser en på kommunenes aktivitet, vil en se to store sektorer; Helse- og sosial samt opplæring, er det er svært sjelden at saker fra disse sektorene er på den kommunale politiske dagsorden. Nasjonale tilsyn på feltet avdekker ulovligheter i flertallet av tilfellene. Kommunenes kontrollutvalg har få saker på feltet. De ansvarlige på feltet, kommunestyret, er stort sett ukjent med sitt ansvar.

I 2006 bisto jeg i tre rimelig identiske saker om retten til utvidet tid i videregående skole. Fylkesmannen ga medhold i alle tre klagesakene. Likheten i klagesakene viste alvorlige systemfeil. Klagesakene ble fulgt opp politisk. Alle politikerne var opprørte og ønsket å rette opp i forholdene. Det ble enstemmig fylkestingsvedtak. Ingen av politikerne var kjent med at Fylkesmannen hadde påtalt de samme forholdene i tre forutgående tilsynsrapporter.

NFU har et tett samarbeid med Juristforbundet. Vi får opplyst at det bare er ca. 1 av 3 kommuner som har ansatt jurist. Manglende juridisk kompetanse i kommunene kan være et stort rettsikkerhetsproblem. Forvaltningsloven pålegger offentlige organer en opplysningsplikt. Når tilsyn avdekker ulovligheter i 99 % av tilfellene, er det ingen grunn til å tro at opplysningsplikten overholdes. NFU driver mye opplysningsarbeid om individuelle rettigheter. Behovet er stort og de som har ansvaret for opplysningen mangler kjennskap til lovverket som de plikter å opplyse om.

Rettighetslovene er en svært viktig del av velferdsstaten, spesielt for grupper som ikke er godt representert i de demokratiske organene som er bestemmende for velferdspolitikken. Hovedproblemet er at gode og velmenende lovtekster ikke blir mer enn ord. På andre felter har en politiske, administrative og institusjonelle ordninger som sikrer lovverket.

I rikspolitikken henvises det ofte til kommunenes selvstyre. Det fokuseres lite på rettigheter og plikter. Det etableres få systemer rundt lovtekstene. Når lovverket brytes, blir ikke kommunestyret informert. I stedet for å etablere det nødvendige systemet rundt lovverket, etablerer rikspolitikerne en retorikk med uklare begreper som «manifest», «garantier», «statlige føringer» og «dialoger». Lite gjøres for å sikre at kommunestyrene er klar over hvilket ansvar de har. Staten har lang erfaring i effektiv styring med lovverket. Ønsker staten å styre med rettighetslovene, kan de det. Men noen ord på et papir er ikke nok for å sikre individuelle rettigheter.

Med vennlig hilsen

Jens Petter Gitlesen
Forbundsleder

Vibeke Seim-Haugen
Generalsekretær